

Bildande av Tjåbergets naturreservat i Orsa kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 2, som naturreservat. Området är nästan 2000 ha stort och består av naturskogar, berg och myr. Reservatets slutliga gränser utmärks i fält.

Länsstyrelsen fastställer samtidigt skötselplanen, enligt bilaga 3, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken. Naturvårdsförvaltare ska vara Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Tjåberget
Kommun	Orsa
Län	Dalarnas län
Natura 2000-beteckning	SE0620207
Församling/socken	Orsa
Naturgeografisk region	32a, bergkullslätt
Fastigheter	Staten: Orsa Kyrkby 43:13, Stenberg 16:16 Privat: Orsa Kyrkby 22:14
Nyttjanderätter mm	
Areal	Total areal: 1982 ha Landareal: 1970 ha Produktiv skogsmark: ca 1400 ha

Syfte med naturreservatet

Biologisk mångfald

Bevara hela Tjåberget i naturlig utveckling och skydda det från exploatering som har en negativ påverkan av betydelse för den biologiska mångfalden både vad gäller arter, naturtyper och ekologiska samspel. Det innebär bl a att skogsbruk inte kan bedrivas i reservatet och att inga exploateringsingrepp eller hydrologiska förändringar av betydelse kan göras.

Friluftsliv

Bevara och underlätta möjligheterna till besök och naturupplevelser i området.

Syftet ska nås genom

- att området lämnas till fri utveckling, där bränning i naturvårdssyfte ska kunna ingå som en naturlig del i en framtida skötsel
- komplettering av vandringsstigen till Gävlu fäbod med ytterligare stigar
- en tavla och en broschyr som informerar om reservatet

Skäl för beslut**Prioriterade bevarandevärden*****Beskrivning av området***

Tjåbergsreservatet har den stora kvalitén att det inkluderar alla naturtyper ända nerifrån Ämån upp över de branta sluttningarna på Pettsberget och Tjåberget och ut över flackare skogar med småmyrar, tjärnar och bäckar. Därtill kommer ett par mindre bergshöjder, Rovenlammsberg och Romanoppi och den större och mångformiga myren Tjåflot. Höjdnivån i reservatet varierar 200 m från drygt 480 möh där Ämån lämnar reservatet vid det s k Kappellet till 680,9 m på toppen av Rovenlammsberg. Lite öppen mark finns fortfarande kvar vid Gävlu fäbod. Större delen av området avrinner till Ämån främst via Tjåflotsbäcken men ca en fjärdedel avrinner västerut till Unnån via Svedvasseln och Larslovabäcken.

Skogen, som ändå är grunden för reservatsbildningen, varierar från bördiga och virkesrika sluttningsskogar till sumpskogar och glesa ljunghäxskogar med mycket hängslavar. Granen dominerar med ca tre fjärdedelar av virkesförrådet. Resten fördelar sig på tall ca 20 % och löv ungefär 4-5% av skogen. I praktiskt taget hela detta stora sammanhängande skogsområde har inget modernt skogsbruk bedrivits. Undantag finns dock, t ex partier närmare Lusbodammen som kalhöggs för kanske ett halvsekel sedan och där vissa bestånd nu domineras av yngre lövskog. Även ett par nyare småhyggen finns i västra kanten. Äldre tiders skogsbruk, främst dimensionsavverkningar och uttag av husbehovsvirke bl a till Gävlu fäbod och Lusbovallen, har påverkat i stort sett hela området. Särskilt i vissa stråk finns det gott om död ved och spår från tidigare skogsbränder.

Värden för biologisk mångfald

Sammantaget har hela detta stora skogsområde mycket stor betydelse för den biologiska mångfalden. Förutom skogens avgörande roll bidrar också bergbranterna, bäckarna, tjärnarna och myrarna till artrikedomen. Bara bland svampar, lavar och mossor har ett 25-tal rödlistade arter påträffats hittills, exempelvis brandticka, gräddporing, sprickporing, lappticka, gränsticka, doftskinn, varglav, ringlav, grenlav, broktägel, norsk näverlav, långskägg, vedtrappmossa, nordisk klipptuss och liten hornflikmossa. Därtill kommer flera sällsynta fåglar, t ex tallbit, lavskrika, duvhök, kungsörn, tretåig hackspett och mindre hackspett. Tjädern förefaller ha en god stam i området även om variationerna mellan åren kan vara stora. Områdets betydelse för däggdjur är föga utforskat men t ex björn uppehåller sig tidvis i området.

Värden för friluftsliv

Området har stor framtidspotential för friluftsliv och naturupplevelser kanske framför allt sommartid även om antalet besökare idag är tämligen begränsat. Flertalet torde endera vistas här i samband med jakt eller vid vandringar eller skidturer upp till Gävlu fäbod. En snöskoterled passerar längs kraftledningen genom reservatet.

Natura 2000

Tjäberget är utpekad som särskilt bevarandeområde i det internationella Natura 2000-nätverket. Syftet med Natura 2000-området SE0620207 Tjäberget är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för följande naturtyper och arter:

Kod	Namn	Areal	% av yta
9010	Västlig taiga	1232	67,5
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	365	20
91D0	Skogbevuxen myr	91	5
7310	Aapamyrar	128	7
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	7	0,4

Ingående arter enligt habitatdirektivet

1981 Nordisk klipptuss

1361 Lodjur

1352 Varg

Miljömål

Det nationella miljö kvalitetsmålet för Levande skogar har ett delmål som säger att ytterligare 320 000 ha skyddsvärd skogsmark i landet ska skyddas som naturreservat till år 2010, räknat från 1998.

Beslutet om att skydda Tjäberget som naturreservat bidrar till att uppfylla Levande skogars miljö kvalitetsmål. Reservatet med alla sina växt- och djurarter likosm myrarna och då särskilt den fina myren Tjäflot bidrar också till att uppfylla miljö kvalitetsmålen för ett Rikt växt- och djurliv resp för Myllrande våtmarker.

Motiv för bildande av naturreservat**Skyddsform**

För att bevara och utveckla naturvärdena i Tjäbergets naturreservat kan inget skogsbruk ske i reservatet. Inte heller exploateringsingrepp eller hydrologiska förändringar av betydelse kan göras.

Områdets naturvärden är sådana att de kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av naturreservat.

Beslutet följer de riktlinjer som gäller för länsstyrelsens prioritering av områdesskydd.

Avvägning mellan allmänna och enskilda intressen

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst

ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark och vattenområden enligt 3 kap. miljöbalken

Planeringsbakgrund

Området är utpekad som Natura 2000-område enligt 7kap 27§ MB. Fastställdedatum för aktuell bevarandeplan är 2005-08-12.

Därtill utgör skogen i reservatet ett av naturvårdens riksintressen.

Reservatsföreskrifter

För att säkerställa syftet med reservatet förordnar Länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Föreskrifterna gäller utöver vad som gäller enligt lag eller annan författning.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med reservatet och som anges i skötselplanen. Detsamma gäller för uppföljning av kvalitetsmål. Vidare ska föreskrifterna inte utgöra hinder för normalt underhåll av vägar och ledningar/ledningsgator eller vid sjukvårds-, polis- eller räddningsärenden.

A Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden.

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. anordna upplag, gräva, schakta, dika, dämna eller på något sätt skada mark eller vatten
2. avverka skog och utföra skogsvårdande åtgärd samt att upparbeta och ta bort dött träd eller vindfälle
3. gödsla, sprida aska eller använda bekämpningsmedel
4. framföra motordrivet fordon i terrängen på barmark eller snötäckt mark med följande undantag
 - transportera ut älg, björn, större hjortvilt eller vildsvin med fordon som inte ger skador på mark eller vegetation.
 - framföra snöskoter i kraftledningsgatan då marken är snötäckt
 - stugägarens färd med snöskoter från Lusbodammen till Gävlu fäbod
5. plantera in växter eller djur
6. anlägga mark- eller luftledning, uppföra ny byggnad, jakttorn, mast eller annan anläggning
7. utan Länsstyrelsens tillstånd sprida kalk

B Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatet, uppsättning av informationstavlor samt anläggning och underhåll av leder och andra anläggningar för friluftslivets behov
2. skötsel av naturreservatet genom tex. borttagning av enstaka träd eller naturvårdsbränning
3. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och reservatets syfte

C Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet.

Föreskrifterna under punkten C gäller även fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet när de inte utnyttjar sin rätt att bruka fastigheten

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. skada växande eller döda – stående eller omkullfallna – träd, stubbar och buskar
2. framföra motordrivet fordon i terrängen på barmark eller snötäckt mark med följande undantag
 - framföra snöskoter i kraftledningsgatan då marken är snötäckt
3. utan Länsstyrelsens tillstånd gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar eller samla in djur (tex insekter)

Motiv till föreskrifter, undantag mm

A. I *punkterna A1; A4; A5; A6; C1; C2; och C3* förbjuds sådana aktiviteter som kan störa den naturliga utvecklingen hos vegetationstyper och naturskogens växter och djur.

I *punkt A2* förbjuds alla former av avverkningar och skogsskötselåtgärder, vilket är en förutsättning för att områdets värden ska bibehållas. Denna föreskrift innebär att bestämmelserna i skogsvårdslagen och Skogsstyrelsens föreskrifter om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog ej ska gälla inom naturreservatet.

Uppkommer insektskadorna på skog i anslutning till naturreservatet som en följd av att åtgärder för insektsbekämpning inte vidtagits inom reservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

B *Punkterna B1 – B3* medger att vissa åtgärder får vidtas i reservatet. Länsstyrelsen bedömer att nyttan med dessa åtgärder är avsevärd. De delar som är i restaureringsbehov kräver åtgärder för att höga naturvärden ska uppnås. Information om reservatet samt anläggningar för friluftslivet bedöms idag ofta som högst angeläget för att tillmötesgå det rörliga friluftslivet. Forskning och uppföljning ingår som en naturlig del i reservat av denna karaktär, och är även ett krav som ställs på Natura 2000-objekt.

C Punkterna under C inskränker allmänhetens nyttjande av området

Skogens träd är grunden för reservatets värde och får inte skadas. Matsvamp och bär får givetvis plockas i reservatet.

Fordonstrafik skulle utgöra en allvarlig störning och medföra slitageskador.
Snöskoteråkning i kraftledningsgatan kan dock tillåtas även i fortsättningen.

C3. Förekomsten av ett stort antal värdefulla, ofta rödlistade, organismer motiverar skydd mot sådan plockning och insamling som kan inverka menligt på berörda populationer. Det är dock angeläget att undersökningar och insamlingar som förbättrar kunskapen om reservatets organismvärld kan ske. Normalt bör sådana undersökningar kunna medges under förutsättning att de har ett allmänt intresse, att undersökningsmetoden inte orsakar bestående skada och att resultaten tillgängliggörs.

Det är tillåtet att tälta i reservatet och att elda under förutsättning att man tar hänsyn och inte stör häcknings- och spelplatser och inte skadar växande eller döda träd. Vill man inte ta med sig egen ved går det bra att plocka torra kvistar från marken eller bryta torrgrenar från växande träd utan att de skadas. Däremot får man inte elda med delar av torrakor och stubbar eller liggande döda träd, så kallade lågor.

Ärendets handläggning

Naturvärdena vid Tjåberg påtalades först av Naturskyddsföreningen i Orsa. Därefter följde en period med faktainsamling om området. År 1996 blev ett viktigt år - Korsnäs planerade att börja bygga väg in i området från flera håll och Orsa kommun och Länsstyrelsen publicerade en inventering av de skogliga naturvärdena utförd av Peter Turander. Samma år gick Korsnäs och markägarna med på ett års förlängning av redan tecknade rotpostavtal. Därmed kunde också vägplanerna skjutas upp.

Avgörande betydelse fick också den exkursion med övernattning i Gävlu fåbod, som genomfördes i augusti året därpå med representanter från bl.a. Naturvårdsverket, Länsstyrelsen, Orsa kommun och Naturskyddsföreningen. Därefter lyckades Naturvårdsverket avsätta medel så att reservatsbildningen kunde inledas på allvar. Nu är all mark utom delar av ett mindre skifte inlöst. Under 2007 har marken köpts in på de tre skiften som tillkommit norrut under planeringen för reservatet.

Vid remissen har viltvårdsområdena och jägarna i Orsa fr.a. reagerat mot förbudet att bedriva jakt med fälla. De har också föreslagit att kunna använda motordrivet fordon vid viltvårdande åtgärder, t.ex. frakta ut saltstenar. Hansjö viltvårdsområde vill att jakttorn ska få uppföras. Länsstyrelsen har med tanke på det begränsade besöksantalet tillmötesgått jägarnas önskemål och tagit bort föreskriften om fälla och snara och hänvisar till centrala regler för sådan jakt. Motivet för att frakta ut saltstenar mm är däremot så pass svagt att det inte motiverar körning med motordrivna fordon varför den idén inte anammats. Förbudet mot jakttorn kvarstår av ansvars- och säkerhetsskäl. I övrigt har några redaktionella ändringar gjorts.

Upplysningar

Dispens från föreskrifter mm

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge tillstånd eller dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet.

Ersättningstalan

Förhandling om ersättning pågår mellan staten och sakägarna. Reglerna för sådan ersättning återfinns i 31 kap. 4, 5 och 13 §§ miljöbalken. Av 31 kap. 13 § framgår att sakägare under de förutsättningar som där anges måste väcka talan hos miljödomstolen inom ett år från det att beslutet vunnit laga kraft för att inte förlora sin rätt till ersättning.

Kungörelse

Beslutet kungörs på det sätt som gäller för författningar i allmänhet. Beslutet delges sakägarna enligt sändlista med delgivningskvitto.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft omedelbart, även om beslutet överklagas.

Överklagan

Beslutet kan överklagas till Regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 4.

Beslutande

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Maria Norrfalk.

I den slutliga handläggningen deltog även Sven Ångquist rättsenheten, Beate Löfvenberg plan- och beredskapsenheten, Tommy Nyberg kulturmiljöenheten och från naturvårdsenheten Jemt Anna Eriksson och Torbjörn Rynéus, den sistnämnde föredragande.

Maria Norrfalk

Torbjörn Rynéus

Bilagor:

Bilaga 1	Översiktskarta
Bilaga 2	Beslutskarta
Bilaga 3	Skötselplan

Deltagit

Rätts
Plan
Kultur
Natur

Sändlista: (markägare och sakägare)

Alrik Hedvalls, Danderydsvägen 117, 182 55 Djursholm
Per-Olof Mårts, Nedre Hornbergavägen 34, 794 90 Orsa
Kyrkbyns VVO, Staffan Öhlin, Trunna 738, 794 33 Orsa
Hansjö VVO, Nils Björklund, Kvarnbäcksvägen 1, 792 96 Våmhus
Orsa södra VVO, Curt Wiik, Sundbäck 2900, 794 92 Orsa
Orsa Jaktvårdskrets, Björn Sindens, Harkålsvägen 5, 794 33 Orsa
Orsa kommun, Box 23, 794 21 Orsa
Ovansiljans Skoterklubb, Peter Attegrim, Tallåsvägen 9, 794 33 Orsa
Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Sändlista övriga

Arne Lofvars, Stenberg 2190, 794 33 Orsa
Bergsstaten, Slaggatan 13, 791 71 Falun
Skogsstyrelsen, 792 52 Mora
Naturskyddsföreningen, Gamla Postvägen 22, 794 33 Orsa
Skötselfunktionen på Länsstyrelsen

Sändlista när beslutet vunnit laga kraft

Lantmäteriet, Box 1962, 791 19 Falun
Planfunktionen på Länsstyrelsen